

УДК 339.92(477):330.341.1
JEL Classification F15; O32; O38

© Марченко Т. В., 2021
t.marchenko@chnu.edu.ua

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Досліджуються поширені інструменти, які активно застосовуються країнами-членами ЄС для підтримки інноваційної діяльності, та розглядаються причини використання різних механізмів сприяння інноваційності країн. Актуальність цієї теми пояснюється становленням нового технологічного способу виробництва, переходом від ресурсно-затратного типу економічного розвитку до інноваційного. Основою дослідження є висвітлення основних інструментів розвитку інноваційної сфери в країнах ЄС. Охарактеризовано способи запозичення європейського досвіду стимулювання інноваційної діяльності в Україні для вдосконалення інноваційної складової її євроінтеграційної стратегії.

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток, науково-технічна кооперація, венчурний капітал, кластер, інноваційний потенціал.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У XXI ст. відбуваються стрімкі економічні зміни, якісно змінюються господарська структура, система цінностей та мотивацій, характер економічного зростання, змінюються уявлення про критерії суспільного прогресу. У найближчій та довгостроковій перспективі визначення та розвиток стратегічних напрямів та інструментів сприяння інноваційності стає вирішальною умовою подальшого розвитку сучасних економічних систем в умовах глобалізації та гарантією стабільних позицій у світовому співтоваристві, успішного реагування на різноманітні цивілізаційні виклики.

Світова модель економічного зростання базується на трьох визначальних чинниках: посиленні конкурентної боротьби, впровадженні новітніх інноваційних технологій та глобалізації економіки. Загострення і посилення конкурентної боротьби є невід'ємною складовою ринкової економіки. Сучасні геополітичні зміни, розширення торговельного співробітництва, перехід до інформаційного суспільства – всі ці фактори спричиняють глобальні світові перетворення, трансформацію конкуренції в економічне суперництво. Глобалізація та інтелектуалізація економіки докорінно змінюють соціально-економічну структуру сучасних суспільств і виробничих процесів, породжуючи нові проблеми й відкриваючи нові можливості. Стає очевидним, що для виконання господарсько-економічних завдань і забезпечення глобальної конкурентоспроможності потрібні нові підходи, якісні прогресивні зміни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інноваційного розвитку та пошуку

ефективних інструментів активізації й успішного здійснення науково-технічної та інноваційної діяльності у системі національної економіки, а також виявленню шляхів підвищення інноваційного потенціалу України в контексті імплементації політики ЄС у сфері науки та інновацій присвячена значна кількість наукових праць. Окремі аспекти цієї проблематики розглядали такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Б. Асгайм, К. Велика, Я. Воронецький, А. Гоглю, Л. Конен, С. Кортум, Дж. Лернер, П. Мороне, С. Робін, А. Садеков, Т. Шуберт, О. Шубін та ін. [1; 3-4; 10; 12; 14; 16].

Виділення не розв'язаних раніше частин загальної проблеми. Аналіз останніх досягнень і публікацій з інноваційної проблематики з фокусуванням на механізмах підтримки інновацій в європейських країнах показує, що цьому напрямку досліджень надається дуже велика увага. Разом з тим, сучасні умови розвитку глобальної економічної системи вимагають постійного корегування й удосконалення інноваційних стратегій з урахуванням нових викликів, а також активізації науково-технічної діяльності національних економік, що актуалізувало проблему наукових досліджень ефективних механізмів стимулювання інноваційності країн у глобальній економіці, чіткого визначення їхнього змісту, мети, стратегічних напрямів і способів реалізації; розробку й впровадження системи заходів з підтримки інноваційної діяльності національних економік, формування інноваційної інфраструктури, здатної надати новий імпульс модернізації та підвищення ефективності економіки.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення найпоширеніших інструментів

стимулювання інноваційної діяльності в європейських країнах у контексті економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності, а також формування на цій основі практичних рекомендацій щодо підвищення інноваційного потенціалу України через застосування ефективних європейських механізмів сприяння інноваційності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У країнах ЄС пройшли апробацію й успішно використовуються різноманітні методи стимулювання, заохочення та підтримання інноваційної діяльності підприємств, які повинні вивчатись і, за можливістю, застосовуватись іншими країнами, якщо вони відповідають загальній стратегії розвитку окремої держави. Країни-члени ЄС мають величезний досвід у наданні податкових пільг, спрямуванні прямих закордонних інвестицій в інноваційні сфери, підтриманні ринку капіталів, удосконаленні системи охорони інтелектуальної власності, утворенні кластерів, установленні державно-приватного партнерства з метою заохочення інновацій, а також навчання персоналу у сфері інновацій.

Нові члени ЄС, а також ті, які прагнуть у європейську спільноту, в т. ч. й Україна, повинні використовувати досвід країн-членів ЄС щодо організації, функціонування та фінансування інноваційної діяльності з огляду на значне відставання в науково-технологічному розвитку та необхідність у застосуванні чинників, які б забезпечили довгострокове економічне зростання. Саме тому особливої актуальності набувають проблеми вивчення досвіду провідних європейських країн у стимулюванні, підтриманні та заохоченні інноваційної діяльності підприємств з метою можливості використання подібних практик в економіці України.

Упродовж останнього часу прикладної цінності дослідження в цьому напрямку досягають завдяки:

- декларуванню пріоритетності інноваційності економіки у базових документах Європейського Союзу [5; 13];
- розробленню системи показників оцінювання рівня інноваційності економіки країни [6; 8-9];
- виробленню найважливіших інструментів стимулювання, заохочення та підтримки інноваційності кожної економічно розвиненої країни [4; 16];
- визначенню ролі освіти та науки як фундаментальних чинників досягнення інноваційності економіки країни [11].

Водночас треба наголосити на необхідності комплексного дослідження різноманітних інструментів стимулювання, заохочення та підтримання інноваційності економіки, оскільки всі автори акцентують свою увагу на одному чи декількох таких інструментах. А представлення переліку найпоширеніших і таких, які успішно застосовуються на практиці, інструментів сприяння інноваційності, дасть змогу у перспективі дослідити можливість використання кожного такого інструменту в умовах економіки України.

Конкуренція та глобалізація ринку змінили принципи його функціонування і вимагають від підприємств і держав активнішої діяльності у сфері інновацій. Ще колись Шумпетер стверджував, що головною запорукою економічного розвитку регіонів є саме інновації, які він вважав головною конкурентною перевагою країни.

З другої половини ХХ ст. Європейський Союз різними способами підтримує розробку регіональних інноваційних стратегій, головне завдання яких – підвищення інноваційного потенціалу підприємств та організацій окремих регіонів. Як відзначається у наукових працях західних економістів, роль і важливість державної інноваційної політики пояснюється двома фактами:

– значенням, яке інновації (організаційні та технологічні) відіграють у розвитку економіки. У сучасних умовах господарювання інновації набувають набагато більшого значення, ніж такі традиційні фактори виробництва, як земля, праця та капітал. За розрахунками західних економістів, 2/3 розвитку економіки розвинених країн пов'язані з упровадженням інновацій;

– так зв. недосконалістю функції саморегулювання ринку, який самостійно без підтримки уряду не здатний забезпечити впровадження інновацій на оптимальному рівні [7; 14].

З огляду на вищенаведені аргументи, протягом останніх років проблеми інноваційної політики та формування інноваційної стратегії одні з пріоритетних у діяльності Європейського Союзу загалом і окремих країн-членів, зокрема. У переважній більшості стратегічних документів ЄС наголошується на ролі інноваційності в економічному зростанні країн-членів ЄС і важливості стимулювання та реалізації інноваційних проєктів за державні кошти.

Кожна з країн самостійно обирає співвідношення між масштабами застосування прямих і непрямих інструментів підтримки інноваційної діяльності, зазвичай віддаючи

перевагу одному з них. Із узагальнення загальносвітового досвіду випливає, що для країн ЄС та інших розвинених країн при застосуванні інструментів інноваційної політики принципові такі два постулати:

1. Фіскальні преференції повинні бути недискримінаційними (прозорі критерії та процедура отримання), щоб не забезпечувати штучні конкурентні переваги для окремих підприємств, а створювати стимули для всіх підприємств інвестувати у забезпечення власного майбутнього інноваційного потенціалу.

2. Надання допомоги ж окремим підприємствам, чиї проекти можуть мати виняткове значення для економіки чи безпеки країни, має відбуватись виключно не фіскальним способом (державне замовлення, гранти, пільгові кредити, прями інвестиції, фінансові гарантії) і на основі програмно-цільового методу [7; 14].

Огляд літературних джерел дає можливість окреслити найважливіші способи й інструменти, які активно застосовуються країнами-членами ЄС для підтримки інноваційної діяльності: створення центрів трансферу технологій, науково-технічних парків, науково-дослідних установ, безпосереднє співінвестування інноваційних інвестицій, податкові пільги, спрощення адміністративних процедур, підтримання підприємств, які інвестують кошти у бідніші регіони держави, створення технологічних парків та ін.. Так, країни ЄС Іспанія, Франція, Німеччина та ін. безпосередньо підтримують інновації підприємств [16]. Існують також країни, які використовують опосередковані методи стимулювання інновацій. Фінляндія – одна з найбільш інноваційних держав світу – вже тривалий час ефективно використовує субсидії для підприємств, які впроваджують інновації. Дослідження показали, що доволі часто для багатьох підприємств такі дотації ставали головним джерелом фінансування оборотного капіталу [3].

Деякі країни-члени ЄС практикують пільгове оподаткування для стимулювання інновацій. Головним завданням податкових пільг є збільшення частки витрат приватного сектора на наукові дослідження та розвиток, який справедливо вважається одним з найголовніших показників рівня інноваційного розвитку в ЄС. На відміну від дотаційних вливань, за яких розмір видатків на наукові дослідження і розвиток встановлюється у момент затвердження бюджету, податкові пільги надають перевагу прийняття рішень про величину витрат на дослідження і розвиток приватному сектору. За таких умов підприємства самостійно вирішують,

чи використовувати допомогу, яку пропонує їм держава, чи відмовитись від неї.

Як зазначає Б. Ашейм, “важливою ознакою податкових пільг є їх передбачуваність. Наскільки довго підприємство дотримується визначених умов для одержання податкових пільг, стільки воно може користатися з наданих пільг. Така гарантія є істотною ознакою інноваційної політики підприємств, що інвестують кошти у стратегічні проекти досліджень та розвитку” [4].

Іншим важливим механізмом підтримки і сприяння інноваційності в економічно розвинених країнах є державні замовлення. Рівень інноваційності економіки часто залежить від попиту на інноваційні товари. Такий попит може здійснюватись також і державою. Найуспішніше політика державних закупівель застосовується у Великобританії і є невід’ємною частиною інноваційної стратегії країни.

Ще одна важлива передумова розвитку інноваційного підприємництва в економічно розвинених країнах – можливість отримання підприємствами, які займаються науковими дослідженнями і розробками та впроваджують інновації, доступу до різноманітних джерел фінансування, серед яких є венчурний капітал [1; 12].

Одним із важливих інструментів стимулювання інноваційності у розвинених країнах Європи є державно-приватне партнерство у сфері інноваційної діяльності. Державно-приватне партнерство охоплює різноманітні форми довготривалої співпраці між органами державної влади та приватним сектором. Коли державний “партнер” чітко визначає мету державної політики, яка має бути досягнута в процесі реалізації конкретного проекту, “партнер” з приватного сектора відповідальний за увесь процес реалізації проекту. Активна участь обох “партнерів” в управлінні та в процесі прийняття рішень гарантує більший внесок сектора промисловості, збільшує шанс комерціалізації результатів досліджень [16]. Завдяки державно-приватному партнерству відбувається фінансування досліджень і розвитку, успіх якого залежить від узгодження державних та приватних інтересів, а також від погодження з державними інноваційними програмами.

Найактивніше державно-приватне партнерство розвивається в Австрії. Уже в 1999 р. австрійці розробили і почали втілювати дві програми державно-приватного партнерства Kplus і Kind/Knet. Метою цих заходів було зміцнення зв’язків між промисловим сектором і наукою, оскільки головною слабкістю

австрійської системи інноваційності була погана співпраця по лінії промисловість – наука. У результаті реалізації цих програм створені спільні центри, які проводили дослідження та реалізовували проекти технологічного розвитку як для науки, так і для промисловості. Ці програми дали можливість розробити новаторські та конкурентні механізми вибору інноваційних проєктів.

Швеція в європейських рейтингах інноваційності посідає одну з лідируючих позицій, оскільки акцентує свою увагу в інноваційній сфері на якості освіти. Метою багатьох промислово розвинених країн є успішне конкурування на світовому ринку завдяки генеруванню знань і застосуванню їх у напрямку економічного зростання. З огляду на це відмінною ознакою економіки Швеції є найвища величина витрат в Європі на науку. У документах ЄС підкреслено, що роль освіти у процесі формування економіки та суспільства особливо важлива [13]. Європейська Комісія докладає зусиль для модернізації університетів. Також з її ініціативи утворений Європейський технологічний інститут, завдання якого – розроблення оптимальної інноваційної моделі для ЄС на базі інтеграції освіти, досліджень та інновацій.

Проведення наукових досліджень і розробок шведськими підприємствами активно підтримується та стимулюється державою, що відображається у європейських рейтингах інноваційності, де Швеція посідає одну з перших позицій. Головною програмою, в межах якої фінансуються проєкти дослідження і розвитку у Швеції, є програма “Дослідження і розвиток”, що координується Урядовою агенцією систем інновацій Vinnova. Мета програми – підтримання глобальної інноваційності та конкурентоспроможності шведських малих і середніх підприємств. Ця програма поступово набуває глобального характеру, що пов'язано зі щораз більшою експансією шведських підприємств на світові ринки [4].

У Чехії розвиток інновацій – одне з пріоритетних завдань держави (в рамках Нової програми інновацій). Важливу роль у впровадженні інновацій відіграють прямі закордонні інвестиції, які спрямовуються в економіку Чехії, насамперед з країн Європи, США та Азії. У період 2007-2013 рр. особливою державною підтримкою користуються кластери та технокластери, які можуть одержати безпосередню інвестиційну допомогу у формі дотацій, а також фінансування окремих робіт. Сьогодні у межах кластерів працюють близько

1000 чеських підприємств як традиційних сфер (металургія, машинобудування тощо), так і нових напрямків діяльності (біотехнологія, нанотехнологія тощо) [10].

Серед країн ЄС Німеччина є найбільш інноваційною. Це яскраво доводить той факт, що нововведення, розроблені німецьким науково-технічним сектором, часто знаходяться на один крок попереду від своїх конкурентів на глобальному ринку. Особливий успіх на міжнародних ринках Німеччина має у високотехнологічному секторі, зокрема в таких галузях, як машинобудівна, хімічна, електротехнічна. Друга ключова сфера інновацій у Німеччині – сфера послуг, що базується на знаннях, – фінансові та банківські послуги, телекомунікації та інформаційні технології.

На міжнародному рівні основна перевага німецьких компаній полягає у здатності до об'єднання та кооперації. Більшість німецьких компаній рано усвідомили, що тісна спільна робота з постачальниками та закладами вищої освіти, дослідницькими інституціями – це ключова ланка у досягненні успіху в інноваційній сфері. Ще одним ключовим моментом кооперації виступає широко розвинена практика створення кластерів, мета яких – співробітництво фірм, які працюють на одному сегменті ринку і пов'язані у технологічному ланцюзі [15].

Однією з особливостей політики Німеччини у сфері інновацій є надання державою фінансової підтримки довгострокових і ризикових досліджень в основних секторах науково-технічної та інноваційної діяльності. Також сильні сторони Німеччини визначаються й високорозвиненою інфраструктурою, конкурентоспроможним середовищем і високим рівнем попиту на інноваційні продукти та послуги. Тим не менше, такий фактор, як нестача наукових кадрів, послаблює вплив Німеччини в інноваційній сфері. Оскільки сфера освіти виступає одним із визначальних елементів інноваційного потенціалу країни, то недоліки Німеччини у цій сфері значно послаблюють її потужність на міжнародній арені [2]. Крім того, недоліками інноваційної системи Німеччини можна назвати її велику кількість законодавчих актів і регламентів, що негативно впливають на здатність окремої компанії розробляти та виводити на ринок інноваційну продукцію і послуги.

Узагальнивши наукові дослідження та пропозиції щодо підтримки інноваційної сфери в країнах ЄС, можна окреслити певні кроки в

напрямку активізації інноваційної діяльності в Україні, а саме:

- розвиток інфраструктури інноваційної діяльності, зокрема створення технопарків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, інноваційних бірж, центрів консалтингу, інжинірингу, маркетингових, рекламних, аудиторських, сертифікатних фірм, науково-дослідних консорціумів та інших інноваційних структур;

- запровадження механізму постійного моніторингу інноваційної активності, оцінки реалізації пріоритетних напрямів розвитку науково-інноваційного потенціалу та інноваційної діяльності, оцінки ефективності використання учасниками інноваційних процесів коштів з державного і місцевого бюджетів;

- створення системи співпраці у сфері інноваційної діяльності між вищими навчальними закладами та підприємствами у сфері НДДКР, якої на сьогодні не існує в Україні, шляхом створення центрів з кооперації університетів і промисловості, міждисциплінарних центрів, інноваційних центрів з передачі технологій малому та середньому бізнесу;;

- створення науково-освітніх центрів Національної академії наук України для підготовки наукових кадрів, фахівців вищої кваліфікації, включаючи магістратуру, аспірантуру, докторантуру; організація науково-інноваційних структур, які спеціалізуються на фундаментальних дослідженнях, відповідно до стратегічних напрямів розвитку інноваційних технологій XXI ст. світового рівня, та прикладних дослідженнях, що визначають інноваційний розвиток регіонального господарського комплексу, а також за видами економічної діяльності;

- утворення науково-фінансово-інвестиційно-технологічних груп на основі об'єднання інтересів технологічно і коопераційно пов'язаних між собою підприємств, науково-дослідних установ, банків, інвестиційно-фінансових і страхових компаній, спільна мета яких – отримання прибутку шляхом виготовлення та реалізації конкурентоспроможної продукції;

- формування системи пільгового кредитування науково-інноваційних досліджень;

- запровадження механізму реінвестування доходів, одержаних від реалізації науково-інноваційних програм, у розвиток наукової сфери;

- надання пільгових кредитів суб'єктам підприємницької діяльності під впровадження

нових технологій, ноу-хау, науково-дослідних розробок;

- створення банків даних науково-інноваційного потенціалу та трансферу технологій;

- підвищення ефективності використання коштів державного і місцевого інноваційних фондів і забезпеченості повернення інноваційних позик;

- надання фінансової підтримки розвитку довгострокових і ризикових досліджень у ключових галузях науково-технічної та виробничо-господарської діяльності.

Отже, вивчення практики стимулювання, заохочення та підтримання інновацій у економічно розвинених країнах дає змогу стверджувати, що кожна країна-член ЄС використовує свої інструменти сприяння інноваційній діяльності: від забезпечення належної якості освіти до створення технополісів. Високий рівень інноваційності вимагає стратегічного бачення, скоординованої діяльності урядів і суб'єктів господарювання. Країни, які прагнуть стати членами ЄС, повинні використовувати досвід економічно розвинених країн у напрямку реалізації інноваційної політики та бути експортерами, а не імпортерами інновацій.

Висновки та напрямки подальших досліджень. Світовий досвід показує, що без активного державного регулювання не існує ефективної, соціально зорієнтованої ринкової економіки. Немає жодної країни з високорозвинутою економікою, де держава усунулася б від регулювання і стимулювання ключових соціально-економічних, у тому числі інноваційних, процесів.

Проведений аналіз системи механізмів державного стимулювання інноваційної діяльності в країнах-членах ЄС свідчить, що основними інструментами державного стимулювання інноваційної діяльності є:

- державне замовлення;
- пільгове кредитування;
- надання грантів;
- пряме інвестування;
- надання фінансових гарантій;
- надання фіскальних преференцій;
- надання нефінансових послуг та іншої нефінансової підтримки.

Основне завдання при впровадженні організаційно-економічних заходів, які можна здійснювати на різних рівнях управління з метою стимулювання й активізації інноваційних процесів, полягає у виборі найефективніших інструментів стимулювання інноваційної

діяльності з боку держави. Результати такого вибору залежать від поставлених цілей, наявних виробничих і фінансових ресурсів та інноваційного потенціалу на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Усі країни-учасниці ЄС розуміють важливість інноваційного розвитку, але кожна з них має свої пріоритети в наукових дослідженнях. Складність ситуації в інноваційній сфері ЄС полягає ще і в неможливості простого застосування досвіду передових країн у менш розвинених. Не існує єдиного “найліпшого шляху” в інноваційній політиці. Тому глибокий і повний аналіз усіх існуючих шляхів і механізмів, їх пріоритетності та внутрішньої логіки необхідний. Для вдосконалення інноваційної політики з урахуванням специфічних локальних умов потрібно здійснити порівняння інноваційного

розвитку різних країн і критично оцінити здатність до перенесення практичного позитивного досвіду.

Досвід інноваційної політики країн ЄС надзвичайно важливий для інтеграції України у світовий науково-технічний простір. Подальші дослідження у цьому напрямку будуть пов'язані з вивченням досвіду інших економічно розвинених країн, визначенням переваг і недоліків різних інструментів стимулювання та заохочення інновацій відносно умов української економіки, дослідженням можливості використання подібних інструментів для заохочення інноваційності серед українських підприємств, а також оцінкою основних механізмів, які використовуються українською владою на цьому етапі для стимулювання інноваційності.

Список літератури

1. Велика К.В. Венчурний капітал як фактор інноваційного розвитку економіки: зарубіжний досвід. *Академічний огляд*. 2012. №1 (36). URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2012/1/24.pdf> (дата звернення: 20.04.2021).
2. Офіційний сайт Федерального міністерства освіти та наукових досліджень Німеччини. URL: <https://www.bmbf.de> (дата звернення: 23.04.2021).
3. Шубін О.О., Садеков А.А. Регулювання інноваційної сфери: досвід Європейського Союзу. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2008. №1. С. 273-276.
4. Asheim B., Coenen L. The Role of Regional Innovation Systems in a Globalizing Economy: comparing knowledge bases and institutional frameworks of Nordic clusters. *Industrial dynamics, innovation and development*. June 14-16, 2004. Elsinore, Denmark, 2005. 23 p.
5. A report on the functioning of public procurement markets in the EU: benefits form the application of EU directives and challenges for the future. *European Commission*, 2004. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/15446/attachme nts/1/translations/en/renditions/native> (дата звернення: 23.04.2021).
6. BDI Innovationsindikator 2020. URL: <https://bdi.eu/publikation/news/innovationsindikator-2020> (дата звернення: 19.04.2021).
7. Crescenzi, R., Rodríguez-Pose, A. Innovation and Regional Growth in the European Union. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 2011. 218 p.
8. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 20.04.2021).
9. Exzellenz in Bildung und Forschung: ein Jahres Bilanz. *Silvia von Einsiedel Pressereferat*. URL: <https://idw-online.de/en/news185373> (20.04.2021).
10. Goglio A. Policies to promote innovation in the Czech Republic. *OECD Economics Department Working Papers*. 2006. №498. 21 p.
11. Innovationskreis legt 10 Leitlinien für Reform der Berufsbildung vor. *Bundesministerium fuer Bildung und Forschung, Pressebox*. URL: <https://www.pressebox.de/pressemitteilung/bmbf-bundesministerium-fuer-bildung-und-forschung/Innovationskreis-legt-10-Leitlinien-fuer-Reform-der-Berufsbildung-vor/boxid/116249> (дата звернення: 24.04.2021).
12. Kortum S., Lerner J. Assessing the contribution of venture capital to innovation. *RAND Journal of Economics*. Vol. 31. №4. 2000. pp. 674-692.
13. Lisbon European Council: presidency conclusions. *Press Release Library, Miscellaneous*, 24/3/2000 (English). №100/1/00. URL: https://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm (дата звернення: 24.04.2021).
14. Morone P. Knowledge Diffusion and Innovation. Cheltenham, UK; Northampton, USA: Edward Elgar, 2010. 177 p.
15. Research in Germany. Land of Ideas. URL: <http://www.research-in-germany.org/en.html> (дата звернення: 20.04.2021).
16. Robin, S., Schubert, T. Cooperation with public research institutions and success in innovation: Evidence from France and Germany. *Research Policy*, Vol.42(1), 2013. pp.149-166.

References

1. Velyka C.V. (2012) “Venture capital as a factor of innovative economic development: foreign experience”,

- Akademichnyi ohliad*, 1(36), available at: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2012/1/24.pdf> (access date: April 20, 2021).
2. Bundesministerium fuer Bildung und Forschung, available at: <https://www.bmbf.de> (access date: April 23, 2021).
3. Shubin O.O., Sadiikov A.A. (2008) Regulation of the innovation sphere: the experience of the Euroean Union, *Biuletyn Mizhnarodnoho Nobelivskoho ekonomichnoho forumu*, 1, 273-276.
4. Asheim B., Coenen L. (2005) The Role of Regional Innovation Systems in a Globalizing Economy: comparing knowledge bases and institutional frameworks of Nordic clusters. *Industrial dynamics, innovation and development*. Elsinore, Denmark, June 14-16, 2004, 23.
5. A report on the functioning of public procurement markets in the EU: benefits form the application of EU directives and challenges for the future, *European Commission*, 2004, available at: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/15446/attachme/1/translations/en/renditions/native> (access date: April 23, 2021).
6. BDI Innovationsindikator 2020, available at: <https://bdi.eu/publikation/news/innovationsindikator-2020> (access date: April 04, 2021).
7. Crescenzi, R., Rodríguez-Pose, A. (2011) *Innovation and Regional Growth in the European Union*, Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 218.
8. Eurostat, available at: <https://ec.europa.eu/eurostat> (access date: April 20, 2021).
9. Exzellenz in Bildung und Forschung: ein Jahres Bilanz, *Silvia von Einsiedel Pressereferat*, available at: <https://idw-online.de/en/news185373> (access date: April 20, 2021).
10. Goglio A. (2006) Policies to promote innovation in the Czech Republic. *OECD Economics Department Working Papers*, 498, 21.
11. Innovationskreis legt 10 Leitlinien für Reform der Berufsbildung vor, *Bundesministerium fuer Bildung und Forschung, Pressebox*, available at: <https://www.pressebox.de/pressemitteilung/bmbf-bundesministerium-fuer-bildung-und-forschung/Innovationskreis-legt-10-Leitlinien-fuer-Reform-der-Berufsbildung-vor/boxid/116249> (access date: April 24, 2021).
12. Kortum S., Lerner J. (2000) Assessing the contribution of venture capital to innovation, *RAND Journal of Economics*, Vol. 31, 4, 674-692.
13. Lisbon European Council: presidency conclusions, *Press Release Library*, Miscellaneous, 24/3/2000 (English), №100/1/00, available at: https://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm (access date: April 24, 2021).
14. Morone P. (2010) *Knowledge Diffusion and Innovation*, Cheltenham, UK; Northampton, USA: Edward Elgar, 177.
15. Research in Germany. Land of Ideas, available at: <http://www.research-in-germany.org/en.html> (access date: April 20, 2021).
16. Robin, S., Schubert, T. (2013) Cooperation with public research institutions and success in innovation: Evidence from France and Germany, *Research Policy*, Vol.42(1), 149-166.

Аннотація

Татьяна Марченко

ИНСТРУМЕНТЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ЕВРОПЕЙСКИХ СТРАНАХ

Исследуются распространенные инструменты, которые активно применяются странами-членами ЕС для поддержки инновационной деятельности, и рассматриваются причины использования различных механизмов содействия инновационности стран. Актуальность этой темы объясняется становлением нового технологического способа производства, переходом от ресурсно-затратного типа экономического развития к инновационному. Основой исследования является освещение основных инструментов развития инновационной сферы в странах ЕС. Охарактеризованы способы заимствования европейского опыта стимулирования инновационной деятельности в Украине для совершенствования инновационной составляющей её евроинтеграционной стратегии.

Ключевые слова: инновация, инновационное развитие, научно-техническая кооперация, венчурный капитал, кластер, инновационный потенциал.

Summary

Tetyana Marchenko

INSTRUMENTS FOR PROMOTING INNOVATIVE ACTIVITIES IN EUROPEAN COUNTRIES

The aim of the article is to identify the most common tools to stimulate innovation in European countries in the context of economic development and competitiveness, as well as the formation on this basis of practical recommendations for increasing Ukraine's innovation potential through the use of effective European mechanisms to promote innovation. The methodological basis of research constitute the historical and logical and systematic approaches in the study of patterns of innovation development in the context of economic growth and increase competitiveness.

Actuality of this theme is explained by the creation of the global information society, the incipience of the new technological production method and by wide development of innovative cooperation between countries. Such collaboration, as a rule, promotes comprehensive expansion of trade, mutual investing in national production complexes, wide integration.

Analysis of recent achievements and publications on innovation with a focus on mechanisms to support innovation in European countries shows that this area of research is given a lot of attention. At the same time, modern conditions of development of the global economic system require constant adjustment and improvement of innovation strategies taking into account new challenges, and also activation of scientific and technical activity of national economies that actualized a research problem of effective mechanisms of stimulation of innovation, goals, strategic directions and methods of implementation; development and implementation of a system of measures to support the innovation activities of national economies, the formation of innovation infrastructure capable of giving a new impetus to modernization and efficiency of the economy.

The results of the analysis. The study of the practice of stimulation, encouraging and supporting innovation in economically developed countries allows us to say that each EU member state uses its own tools to promote innovation: from ensuring the proper quality of education to the creating of technopolises. A high level of innovation requires a strategic vision, coordinated action by governments and businesses. Countries seeking to join the EU must use the experience of economically developed countries to implement innovation policies and be exporters, not importers of innovations.

All EU member states understand the importance of innovative development, but each has its own research priorities. The complexity of the situation in the innovation sphere of the EU is also the impossibility of simply applying the experience of advanced countries to less developed ones. There is no single "best way" in innovation policy. Therefore, a deep and complete analysis of all existing ways and mechanisms, their priorities and internal logic is necessary. To improve innovation policy, taking into account specific local conditions, it is necessary to compare the innovative development of different countries and critically assess the ability to transfer practical positive experience.

Scientific novelty of the research results consists of predicting a possible increase innovation potential of the economy of Ukraine based on the study of European experience in stimulating innovation.

The practical significance of the results consists of importance of theoretical propositions, conclusions and recommendations for practical application of these results in the learning process, the development and improvement of certain legislative acts of Ukraine and to justify special measures for government agencies to address the problems associated with the innovative development of Ukraine.

Conclusions and directions of further researches. The practical result of supporting innovation in Ukraine should be achievement standards of innovative progress inherent in the developed world. These standards are primarily related to the rationalization of energy consumption and using natural resources, technology standards, legal protection of intellectual property, international quality standards, certification of products and services.

With appropriate adaptation in Ukraine, it is possible to use the EU strategic instruments, in particular the "open method of coordination", which will enable Ukraine to study the experience of other countries, as well as exchange of innovative practices. The experience of the innovation policy of the EU countries is extremely important for the integration of Ukraine into the world scientific and technical space. Further research in this area will be related to studying the experience of other economically developed countries, identifying the advantages and disadvantages of various instruments to stimulate and encourage innovation in the Ukrainian economy, exploring the possibility of using such tools to encourage innovation among Ukrainian enterprises, and assessing the main mechanisms, which are used by the Ukrainian authorities at this stage to stimulate innovation.

Keywords: innovation, innovative development, scientific and technical cooperation, venture capital, cluster, innovative potential.